

▪ JOGÁSZ ▪
PROFESSZOROK
MISKOLCON

SZERKESZTETTE:
NAGY ZOLTÁN

JOGÁSZPROFESSZOROK MISKOLCON

A MISKOLCI JOGI KAR
FENNÁLLÁSÁNAK
40. JUBILEUMA ALKALMÁBÓL

SZERKESZTETTE:
PROF. DR. NAGY ZOLTÁN

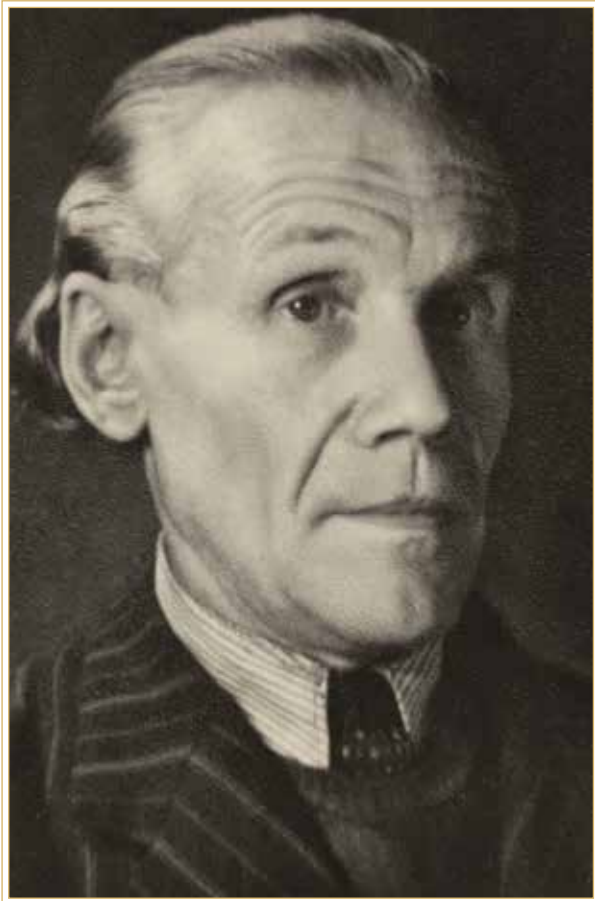
MISKOLCI JOGÁSZTRADÍCIÓK MEGŐRZÉSÉERT EGYESÜLET
MISKOLCI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
MISKOLC ■ 2021

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
I. rész. TÖRTÉNELMI GYÖKEREK	9
A Miskolci Egyetem története	11
Az eperjesi jogakadémia története	23
A Miskolci Evangélikus Jogakadémia története	65
Az Állam- és Jogtudományi Kar története	101
A selmeci hagyományok kialakulása és továbbélése napjainkban	127
Az eperjesi diákhagyományok	143
II. rész. A MISKOLCI EVANGÉLIKUS JOGAKADÉMIA PROFESSZORAI	
 ÉS OKTATÓI	155
Boleratzky Lóránd	157
Bruckner Győző	173
Hacker Ervin	193
Ifj. Szepesváraljai Haendel Vilmos	209
Hébelt Ede	229
Hilscher Rezső	235
Mikler Károly	245
Novák István	255
Obetkó Dezső	267
Pólay Elemér	279
Ruttkay György	287
Surányi-Unger Tivadar	297
Szontagh Vilmos	305
Sztehlo Zoltán	329
Zelenka István	339
Zsedényi Béla	349
Csengey Gusztáv	365
Horváth Róbert	369
Schneller Károly	379
Diversitas delectat! A Miskolci Evangélikus Jogakadémia hat oktatójának életútja	385

RUTTKAY GYÖRGY*

1898–1974

* Írta: Takács Péter egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Jogelméleti Tanszék.

Ruttkai György – 20. századi jogász és festőművész – 1946 és 1949 között volt a miskolci jogakadémia tanára, ahol jogbölcseletet és államtant adott elő. Feltehetően életének e csaknem négyéves korszakában írta annak az állam- és jogelméleti jegyzetnek a szövegét, ami sokszorosított kiadványként Szegeden jelent meg 1950-ben. 1949 végén ugyanis Miskolcra áthelyezték a szegedi egyetemre, ahonnan azonban 1950-ben eltávolították. Az 1950-es években miskolci jogtanácsosként tevékenykedett. Egyetemi pályájának megtörése miatt 1989-ben, posztumusz, rehabilitálták.

I. ÉLETE

■ Ruttkay György a Kisalföld régiójához sorolt mátyusföldi Vágsellyén, mai szlovák nevén Šalában született 1898-ban. Apja vármegyei táblabíró volt, gyermek- és ifjúkorát Kassán, Beckón és Vágsellyén töltötte. 1917-től katonaként szolgált az olasz fronton. Gyermekkorától rajzolt; rajzait már 1914-ben albumba rendezte. Művészi tehetségét Kassák Lajos fedezte fel 1917 körül, akivel levelezésben állt, még a frontról is küldött neki rajzokat. Képeit kiállították a *Ma* 1918-as és 1919-es budapesti tárlatain, az *Ütközet* című grafikája megjelent a lap egyik 1919-es számában. 1919 tavaszán nyolc másik művésszel együtt¹ ő is aláírta az aktivista művészek kiáltványát.

1919-ben beiratkozott a budapesti műegyetemre, 1920-tól pedig – apja kívánására – jogot tanult a kassai jogakadémián. 1921-től a budapesti Képzőművészeti Főiskolát látogatta, ahol Glatz Oszkár, Csordák Lajos és (a kassai kötődésű) Krón Jenő tanítványa lett. Tanult szobrászatot, és – tekintettel arra is, hogy a műegyetemen az építészmérnöki szakot látogatta – foglalkozott építészettel is. 1922-ben államtudományi doktorátust szerzett, s befejezte tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán. Képeit ugyanebben az évben bemutatták a budapesti Nemzeti Szalonban. Végzése után Németországba utazott, ahol Albert Reinmann magániskolájában tanult Berlin-Schönebergben. Itt ismerte meg az orosz avantgárd képzőművészek, például Vlagyimír J. Tatlin és Kazimír Sz. Malevics alkotásait, és kapcsolatba került a *Der Sturm* című művészeti folyóirat alkotói körével, mely ekkor az expresszionisták fóruma volt, de minden modern művészeti irányt támogatott (teret adott például Kassák és Moholy-Nagy művészetének is). Naplójának egyik bejegyzése szerint művészi ébredésében Kandinszkij játszott döntő szerepet, akinek elméleti művét még gimnazistaként olvasta a kassai könyvtárban.

Berlinből hazatérve 1924-ig Kassán volt joggyakornok, 1926-ban – azzal párhuzamosan, hogy a magyar állampolgárságot optálta – a trianoni határon innen eső Szikszóra költözött. Itt először ún. vármegyei gyakornok lett, majd – miután 1928-ban megszerezte a jogi doktorátust is – a szikszói járás szolgabírójává nevezték ki. 1931-ben Göncre helyezték, ahol a főszolgabírói hivatalban végzett jogi munkát.

1 A kiáltvány aláírói Bortnyik Sándor, Gergely Sándor, Mattis Teutsch János, Medgyes László, Moholy-Nagy László, Pátzay Pál, Ruttkay György, Spangher Ferenc és Uitz Béla.

Mindeközben számos kiállítása volt: egyénileg is (Kassán, 1922, 1923; Miskolcon, 1929, 1933; Szikszón, 1930, Abaújszántón, 1936; Debrecenben, 1937) és csoportosan is (például a Képzőművészek Új Társasága vagy valamelyik más, alkalmi alkotócsoport tagjaként Budapesten, 1922, 1926, 1935; Miskolcon, 1930, 1934). Első felesége gyermekük születésekor meghalt, második felesége Nyíry Lili szobrászművész lett. 1934-ben a helybéli lelkész felkérésére, ötödmagával – Dienes Istvánnal, Szabados Jenővel, Tomory Aladárral és mágori Varga Bélával – *seccót* festett a gönci római katolikus templomban, *Angyali üdvözlés* címmel.

Jogászi munkája mellett több külföldi utazást tett, kifejezetten a festészet tanulmányozása céljából. 1927-ben végigjárta a jelentősebb itáliai városokat, ezen útja hatására jelentősen módosult stílusa. 1928-ban Párizsba ment, bár munkásságának elemzője szerint ide már „késve érkezett, [hisz ekkor] túl volt életműve nyitányán”. Valójában azonban nem „elkészt”, hanem az itáliai utazás – a két világháború közötti uralkodó magyar művészetpolitika által is befolyásolva – hatott rá, míg a párizsi nem.

1939-ben az I. bécsi döntés eredményeként Magyarországhoz visszakerült Kassára költözött, ahol tanácsnoki állást vállalt a városi közigazgatásban. Ekkor írta *A szociális igazgatás* című könyvét,² mely jellege szerint társadalom- és közigazgatás-elméleti összefoglalás, a korabeli igazgatási tárgyú jogszabályok tankönyvszerű áttekintése. A *Kassa hazatért* című kötetben megjelentetett továbbá egy szacikket *Öt év Kassa közigazgatásából* címen, melyben a kassai polgármesteri hivatal által 1938 és 1943 között elintézett ügyeket tekintette át.³ Ugyanebben az időszakban közzétett három művészettörténeti, illetőleg művészetelméleti írást is. Az egyik a kassai kortárs képzőművészek munkásságát mutatta be, a másik „a képzőművészet szociális megújulásával”, a népművészet és az ún. „tájkultúra” (vagy ahogy ma mondanánk: a népi elemeket is tartalmazó helyi kultúra) magas művészetekben való felhasználásával kapcsolatos programadó írás volt, a harmadik pedig Benczúr Gyula munkásságának értékelését adta, születésének centenáriumán.⁴

A II. világháborús frontharcokat Vasváron vészelte át. 1945 nyarán Szikszóra ment, majd 1946-ban Miskolcon kötött ki, ahol – ma már nem megállapítható körülmények között – az újjászerveződő jogakadémiára került. Későbbi hivatalos életrajzi vázolata szerint „főiskolai rendes tanárként” és egy tantárgy „egyetemi tanszéki jogú előadójaként” minősítik (jelentsen ez bármit is). Ugyanezen életrajz szerint 1924 és 1946 között közigazgatási tisztviselő volt, 1946-tól 1949-ig pedig a miskolci

2 RUTTKAY György: *Szociális igazgatás*. Kassa, k.n. [Szt. Erzsébet Nyomda], 1941. 225.

3 RUTTKAY György: *Öt év Kassa közigazgatásából*. A Polgármesteri Hivatal munkája, adatok az elintézt ügyek számáról, egyéb közigazgatási feladatok ismertetése, in: *Kassa hazatért. 1938. november 11. – 1943. november 11.* Kassa, k. n. [Wiko Nyomda], é. n. [1943] 46–64.

4 RUTTKAY György: *Kassai művészek. Szépművészet*. (3. évfolyam) 1942/10. 236–239. RUTTKAY György: *Táji művészek szövetkezete*. Kassa, 1943. RUTTKAY György: *Egy világhírű magyar festőművész*. (Benczúr Gyula) (1844–1920), in: Asztalos István – Ruttkay György: *A fekete macska. Tanulmány* Budapest, Stádium, 1944. 53–64. Ugyanebből a korszakából lásd még RUTTKAY György: *A miskolci postapalota*, in: *Termés* [Miskolc]. 1. évf. 1937/9. sz. 11–12.

jogakadémia tanára.⁵ 1949 szeptemberében – a vallás- és közoktatásügyi minisztérium közbejöttével – Pécsre került, ahol a Pécsi Tudományegyetemen „jog- és közgazdaságtudományi tanszéki előadó” minőségben általános állam- és jogelméletet oktatott. Pécsről három hónap múlva, 1949 novemberének végén Szegedre helyezték, ahol a Szegedi Tudományegyetem jogi karán ugyanebben a minőségben ugyanazt a tárgyat adta elő az 1949/1950. tanév végéig, tehát 1950 nyaráig.

A jogi karok állam- és jogelméleti tanszékeinek 1949-es megszervezésekor Ruttkay komolyan szóba jött ezen tanszékek egyikének vezető oktatójaként.⁶ Sőt, kb. egy évig pozíciója kedvezőbb, vagy legalábbis ígéretesebb volt, mint a később jelentős karriert befutott Antalffy Györgyé. „Szegedre a jogbölcseleti tanszék vezetésére Pécsről át kell hozni Ruttkay Györgyöt...” – hangzott a minisztérium egyik, magas szinten egyeztetett előterjesztése. Majd rövid indokolásként: „Ruttkayt Miskolcra helyeztük ez év elejével Pécsre, tehát simán beosztható Szegedre...” stb. E javaslatokat a Magyar Tudományos Tanács személyzeti osztályának vezetője 1949. november 3-án jóvá is hagyta, s ennek megfelelően Ruttkay Györgyöt Szegedre helyezték. Előadásainak összegzéseként itt tette közzé az *Általános állam- és jogelméleti előadások vázolata* című munkáját, a korban szokásos, ún. könyvomatossá sokszorosított kiadványként.⁷ Ezzel – bár számos „ideológiai engedményt” tett benne, sőt formailag elfogadta az uralkodóvá váló ideológiát – nem aratott nagy sikert a hivatalosság előtt, hiszen 1950-ben (egy források szerint: 1951-ben)⁸ eltávolították az egyetemről. Ekkor⁹ visszaköltözött Miskolcra.

1950 után jogtanácsosként tevékenykedett, s szabadidejében szinte kizárólag képzőművészettel foglalkozott. A kádári konszolidáció éveiben publikált: cikket írt Miskolc külső megjelenéséről *Ezerarcú Miskolc* címen,¹⁰ és részleteket közölt első naplójának 1918 és 1945 közötti részéből.¹¹ 1954-től újabb naplórészletbe kezdett, ez a naplója azonban – más tervezett írásaival együtt¹² – teljes szövegével kéziratban

5 A miskolci jogakadémián 1945 után „jogbölcseletet és államtant a neves festő, Ruttkay György adott elő”. Lásd STIPTA István: A miskolci jogakadémia működésének harmadik évtizede (1939–1949). *Borsodi Szemle*, 1987/2. sz. 48–58.

6 Lásd erről RÉVÉSZ Béla: A szocialista állam és professzora. Szélgjegyzetek Antalffy György portréjához. *Jogelméleti Szemle*. 2003/4. sz.

7 Dr. RUTTKAY György jogtanár: *Általános állam- és jogelméleti előadások vázolata*. MEFESZ Jegyzetosztály Jogászköri Kiadványok, 15. 1949/50. tanév. Szeged, 1950. 176.

8 Lásd BRUCKNER Győző: *A miskolci jogakadémia múltja és kultúr munkássága, 1919–1949*. Sajtó alá rend.: Novák István, szerk. Dobrossy István és Stipta István. Miskolc, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár – Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1996. 271. Ruttkayt illetően lásd még ugyanitt: 256–257.

9 Más források szerint: 1960-ban; vö. Ruzsoly József: Egy lappangó jegyzőkönyv nyomában. *Szegedi Műhely*. 2002/1–2. 65. Az 1950 helyett írt „1960” azonban vélhetően csak sajtóhiba.

10 RUTTKAY György: *Ezerarcú Miskolc*. *Borsodi Szemle* (9. évfolyam) 1965/1. 1–9.

11 RUTTKAY György: Egy aktivista festő vallomásai [napló 1918–1945; részletek]. *Borsodi Szemle*. 1967. 4. sz. 87–95. és 1968/1. sz. 83–96. Az írás megjelent a pozsonyi *Irodalmi Szemle* 1971. decemberi és 1972. januári számában is.

12 Például *Adalékok a magyar avantgard történetéhez* [kézirat], melynek közlését a *Jelenkor* visszautasította.

maradt. Befejezetlenül maradt továbbá az a mintegy százoldalas vázlata is, amelyet *Levelek a művészetről* címmel könyvformában szeretett volna közzétenni. Jogi területen ebben a korszakában egy rövid írása jelent meg a *Magyar Jogban*, amivel – huszonöt jogtanácsos közös álláspontja alapján – a vállalati jogtanácsosok jogállásával kapcsolatos vitához szól hozzá.¹³ Az 1950-es években állítólag sokat foglalkozott a *személyi kultusz* kérdésével, azt megelőzően pedig a *szokásjoggal*;¹⁴ az ezekkel kapcsolatos kéziratait azonban, ha voltak ilyenek, ma már legfeljebb családja őrizheti.

Életének e korszakában is folyamatosan festett. Egyes képein őrizte ifjúkorának stíluselemeit, festészetének egésze azonban eklektikussá vált. Néhány időskori képe kissé erőtlen, mások viszont ugyanolyan egyediek és erőteljesek, mint a korábbiak. Formailag még a szocialista képzőművészettel is kokettált,¹⁵ bár az ún. szocialista realizmus körébe sorolható munkákat sosem készített. 1958 és 1968 között egy 99 akvarellből álló Dante-sorozatot festett, s foglalkozott könyvek illusztrálásával is. Maga a Dante-sorozat is ilyen célból készült, de nem kapott elismerést;¹⁶ illusztrálta továbbá *Az ember tragédiáját* és Móricz Zsigmond *A boldog ember* című regényét is. 1962-ben negyven ceruzarajzból álló sorozatot készített Szegeden *Egy bérház élete* címmel; ezek közlését a Corvina és Képzőművészeti Kiadó visszautasította. Hazai egyéni kiállításainak száma megcsappant (Miskolc, 1948, *post.* 1978 és 1984), csoportos kiállításokon azonban továbbra is szerepeltek a képei (Miskolc, 1947, 1948; Szeged, 1949; Székesfehérvár, 1969; Pécs, 1973). Kassákkal való viszonya – valószínűleg stílusváltásának és pályája alakulásának is tulajdoníthatóan – már az 1930-as években elhidegült, később szinte teljesen megszűnt,¹⁷ egyes festményei és grafikái ugyanakkor szerepeltek a magyar avantgárd képzőművészetet áttekintő külföldi tárlatokon (München, Milánó, 1971), valamint a magyar aktivizmus történetét bemutató kiállításokon (Róma, Párizs, 1975; Prága, Pozsony, 1976). Miskolcon halt meg 1974-ben.

A szegedi egyetemről való eltávolítását¹⁸ a szegedi jogi kar oktatói közössége már 1956-ban megpróbálta orvosolni. A kar akkori dékánja, Schultheisz Emil, 1956.

13 RUTTKAY György: Hozzászólás „A vállalati jogtanácsosról” szóló vitacikkhez. *Magyar Jog*. 1964/12. sz. 561–564.

14 „Pólay Elemér az 1980-a évek elején úgy emlékezett – jegyezte meg Ruszoly József –, hogy volt egy terjedelmesebb kézírata a szokásjogról.” Vö. RUSZOLY József: Egy lappangó jegyzőkönyv nyomában. i. m. uo.

15 Vö. R. NYÍRY Lili: Munkásszobrászat indulása Diósgyőrvasgyárban a felszabadulás után. *A Herman Ottó Múzeum évkönyve*. (10. évf.) 1971. [367–382.] 377.

16 Vö. GESZTI László: Új szövegképek a *Divina Commediához*. *Művészet*. 1966/5. sz.

17 Utolsó levélváltásuk 1965-ben volt, amikor is gratulált Kassák Lajos Kossuth-díjához, ő pedig egy meglehetősen hideg hangú levélben megköszönte azt: „Kedves Dr. Ruttkay György, köszönöm szívélyes gratulációját, örülök, hogy jó érzéssel gondol vissza a múlt időkre, mikor még mellettem kísérletezett tehetségével. Nyugodt szép munkát kívánva fogadja üdvözlőmet: Kassák Lajos”. Kassák egyébként korábban is kifejezte azzal kapcsolatos nemtetszését, hogy Ruttkay nem áldozta életét teljesen a képzőművészetnek.

18 Azt, hogy milyen jogi formában távolították el (kényszernyugdíjazás, elbocsátás, esetleg fegyelmi eljárás), nem tudtam megállapítani. Több megbízható forrás (pl. Ruszoly József: Egy lappangó

november 3-án ugyanis – az előző napi professzori értekezlet határozata alapján – a következőkkel fordult az egyetem rektorához: „...javasolom az Egyetemi Tanácsnak és a Forradalmi Tanácsnak, hogy a törvényt sértéssel eltávolított Ruttkai György tanszékvezető docens állásába visszahelyeztessék”, és bízzák meg őt az egyetemi docensi teendőik ellátásával.¹⁹ Érdemi rehabilitálására 1989-ben került sor. A József Attila Tudományegyetem Tanácsa ugyanis 1989. december 21-i állásfoglalásában megállapította, hogy (1950-ben) „az egyetem számos értékes munkatársa, illetve hallgatója vált politikai okból méltatlan, súlyos következményekkel járó eljárás áldozatává”. Az oktatók körében – Bibó István, Bónis György, Halasy-Nagy József, Szabó József, Tokaji Géza és további mintegy 30 név mellett – „Ruttkay György tanszéki jogú előadó” is szerepel. Ezután az egyetem Tanácsa kijelentette: „...e döntéseket az universitas szellemével ellentétesnek ítéli, azoktól magát elhatárolja; az érintettek[et] [...] töretlenül az Alma Mater legszélesebb közössége tagjainak tekinti”.²⁰

II. MUNKÁSSÁGÁNAK FŐBB IRÁNYAI

■ Ruttkai György festői életművét a művészetkritikai szakirodalom nem sokkal halála után értékelte,²¹ s ha azt valaki ma tenné, figyelembe véve az azóta eltelt évtizedeket is, vélhetően hasonló eredményre jutna. Ez az értékelés két jellegzetes pont között mozog. Az egyik, hogy Ruttkay a magyar avantgard festészet, azon belül az aktivizmus legtehetségesebb képviselőinek egyikeként kezdte a pályáját; a művészettörténész Szabó Júlia kifejezésével „a magyar aktivizmus Benjáminja” volt.²² A másik, hogy amikor a magyar aktivizmus történetét kanonizálták, Ruttkayt – bár ő maga különös módon mindvégig „aktivista festőnek” mondta magát (még akkor is, amikor az irányzat lényegében megszűnt, az ő stílusa pedig teljesen eltávolodott attól) – általában a második vonalba sorolták.²³

jegyzőkönyv nyomában. i. m. uo.) egyszerű nyugdíjazást említ. Ehhez képest az 1950-es években vagy 1956 után reaktíválhatta magát mint jogtanácsos.

- 19 Lásd a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Dékáni Hivatalának „Biz. 25/1956. jk. sz.” iratát; közli Péter László: *1956 előtt, alatt, után*. Szeged, Belvedere Meridionale, 2006. 37.
- 20 Lásd *JATE Értesítő*. A József Attila Tudományegyetem hivatalos lapja. 1990. február 1. 3–7.
- 21 Lásd Losonci Miklós: (1929–2010) Egy elfelejtett életmű. Ruttkay György pályaképe. *Művészettörténeti Értesítő*. 1977/2. sz. 169–176. és Losonci Miklós: Ruttkay György aktivista festő életműve, in: *Herman Ottó Múzeum évkönyve. Annales Musei Miskolciensis De Herman Otto Nominati* [Miskolc]. 22–23. 1985. 207–231.
- 22 Szabó Júlia: *A magyar aktivizmus története*. Művészettörténeti Füzetek, 3. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971., uó: *Magyar aktivizmus*. A JPM művészeti kiadványai, 16. Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 1973., uó: 40. *A magyar aktivizmus művészete 1915–1927*. Budapest, Corvina Kiadó, 1981. 117. Szabó Júlia és Ruttkay György levelezését az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont őrzi (vö. MKCS–C–I–157).
- 23 Példa erre *A modern festészet lexikona* című, eredetileg francia kötet (*Nouveau dictionnaire de la peinture moderne*; Párizs, 1963) magyar kiadása (Budapest, Corvina, 1974), amelybe belekerült ugyan az *aktivizmus* címszó (vö. 15.), ám ebben Ruttkayt nem említik. Hasonlóan járt el Szabó Júlia imént

Az aktivizmus jellegzetesen közép-kelet-európai festészeti és irodalmi avantgárd irányzat volt, mely elsősorban a Kassák Lajos által szerkesztett *Tett* és *Ma* című folyóiratok körül szerveződött az 1920-as évek elejéig. Képviselői expresszionista és kubista jegyeket vegyítettek, s kedvelték a dinamikát és az őserőt, mert az adott korban még úgy érezhették: azok között nem kell választaniuk. Művészettörténeti szempontból a legjelentősebb aktivista Moholy-Nagy László volt, a leghatásosabb Kassák Lajos, az irányzat „esszenciáját” legjellegzetesebben megjelenítő pedig Bortnyik Sándor, a *Vörös mozdony* (1918) alkotója. Bár voltak közöttük igazi koloristák is, például Mattis Teutsch János, az irányzat jól alkalmazkodott a képek folyóiratban való terjesztésének igényéhez is, ami grafikát és fekete-fehér technikákat követelt.

Körük 1920 után szétforgácsolódott, programjuk elerőtlenedett. Többen, így Ruttkay is, egy ideig kitartottak az expresszionista formák mellett, és sokáig az útkeresés állapotában voltak. Ruttkay is több irányban is kísérletezgetett: az expresszionizmus elemeit őrző képein például e stílusirány rendszerinti hűvösségét a vonalvezetéssel vagy lágy színekkel meleggé változtatta. Ez a képesség mindig is sajátos stílusjegye volt és maradt. Sok akvarellt festett, s már ennek szokásos követelményei is bensőségebbé tették stílusát. Témái nem ritkán a dolgozó emberhez kötődtek (néhány képeinek címe: *Favágó, Arató, Zsákolók, Ültetők*), ám a „munka népét” is légies formákkal, könnyed vonalakkal és lágy színekkel ábrázolta, vagyis az esztétikai kérdésekre koncentrált, nem a szociális szempontokra.

Az 1940-es években keletkezett olajfestményein megjelent a neoklasszicizmus is. Képein lehetetlen nem észrevenni, hogy alkalmazkodni akart a hazai korszellemhez, melyet – a nagypolitika és Gerevich Tibor munkássága által jelzett művészetpolitika hatására – a *novecento* és a római magyar iskola uralt. Az 1950-es években készült képein – például a *Boszorkányégetésen* vagy a *Pinceajtó* című grafikáján – ezzel szemben a kor szelleme mögötti nyers tények látszanak, amelyekhez nyilvánvalóan nem tudott és – miután keresztbe törték „kenyérkereső pályáját” – nem is akart igazodni. Ezekről a képekről ugyanakkor – legyenek bármilyen tárgyszerűek is – vagy az a spontán átütő erő hiányzott, ami a fiatal, de még éretlen művészek munkáját invenciójuk eredetisége okán elfogadhatja, vagy az a kiérlelt magabiztosság, amit az az alkotói tapasztalat hoz, amit ugyanazon az úton járva lehet megszerezni.

Ruttkay elméleti írásait is erős megfélelni, de legalábbis igazodni akarás jellemezte, ami képein 1945-ig volt jellemző. Az 1941-es *Szociális igazgatás* című tankönyvszerű áttekintésében úgy mutatta be kora és állama igazgatását, ahogy az „alulról”, vagyis az igazgatási ügyek kezdeményezői és intézői szempontjából látható. A kötet lényegében egy társadalomértelmezési keretbe ágyazott hatályos joganyag-ismeretetés, amit szerzője – saját fogalmazása szerint – azoknak írt, akik „a szociális igazgatás eszközével remélik megteremteni azt a nemzettestvéri közösséget, amely feltétele magyar erősödésünknek, szebb magyar jövőnknek”.²⁴

említett 1981-es kötetében, ahol többször is említi, de rendszerint másokkal együtt, s csupán egy képét mutatja be.

24 RUTTKAY György: *Szociális igazgatás*, i. m., 220.

Az igazodni akarás még inkább nyilvánvaló az 1950-es az *Általános állam- és jogelméleti előadások vázлата* című egyetemi jegyzetén.²⁵ A 176 oldalas mű ismeretanyaga azt valószínűsíti, hogy szerzője nem egy szemeszter alatt, hanem több éven át írta, tehát már Miskolcon elkezdte, sőt előre is haladhatott vele. Az 1946/47-i tanévet Ruttkay „már kész jogbölcseleti tankönyvével kezdte”.²⁶ A kötetben kifejtett anyag lényegében az állam és a jog marxista–leninista alapokon nyugvó elmélete volt, de a sorok között az is kiolvasható belőle, hogy olyanvalaki írta, aki nagyon gyorsan, irányított módon sajátította el ezt a világnézetet. A kifejtett tételek ugyanis egyáltalán nem szervesültek az elmélet alkalmi nem marxista vagy „nem nagyon marxista” elemeivel. Ruttkay számos helyen azokra a szovjet szerzőktől származó jog- és államelméleti, illetve etikai művekre hivatkozott, amelyeket a szocialista jogelmélet elterjesztése érdekében az 1940-es évek végén fordítottak le magyarrá. A szövegelemzéshez értő figyelmes olvasó akár azt is ki tudná mutatni, hogy a marxista nézeteket a szerző nem igazán őszintén, vagy legalábbis nem különösebben mély meggyőződéssel mantráztatta.²⁷ Összességében a mű a szocialista állam- és jogelmélet tételeit zengte, itt-ott kétségtelenül nem abban az úthengerszerű stílusban, ami az 1950-es években, és még az azt követő évtizedben is e diszciplína sajátja volt. Nem tudni, miért, de lehet, hogy épp ezért – ti. mert „kevésnek ítéltetett” – a kötet megjelenése után szerzőjét eltávolították a jogi felsőoktatásból. Lehetséges persze, sőt nagyon is valószínű, hogy ennek inkább személyi-személyes oka volt (például valamilyen intrika, egy „rámenősebb” jelölt futtatása vagy az, hogy nem volt hajlandó „valamilyen szívesség” megtételére stb.), amit nem ismerünk.

Annak alapján, amit nem sodortak el a hétköznapiak, összességében azt mondhatjuk, hogy Ruttkay György igen ellentmondásos életművet hagyott maga után, mind a festészetben, mind az (életműve szempontjából kevésbé jelentős, vagy egyenesebben kimondva: lényegében nem jelentős) elméletben. Ennek a festészetben részben az volt az oka, hogy alkalmazkodási törekvése inkább ártott fejlődésének, semmint segítette azt. Részben pedig az, hogy amikor fogódzókat keresett, az aktivizmussal *gyökeresen ellentétes orientációs pontokat* választott (például a Horthy-kor félig-meddig hivatalos neoklasszicista irányzatával szimpatizált). Vagyis igazodni akart, de egy széttöredezett 20. század szélsőségekkal teli középső évtizedeiben – őrizve feltehetőleg családi neveltetéséből eredő mértéktartását – nem volt mihez igazodnia. Amikor az egyik irányba orientálódott, azt elsodorta a történelem, amikor a másikkal kokettált, az megrágtta és kiköpte.

Volt valami különös ellentmondás abban is, hogy Kassák mozgalmának híve és részese *Angyali üdvözet* címen oltárképet festett a gönci templomban, vagy hogy

25 A könyvet viszonylag részletesebben bemutattam egy korábbi írásomban, melyen ez az összefoglalás alapul. Lásd TAKÁCS Péter: Ruttkay György: Egy jogász-festőművész élete és munkássága. Két világ, két úr – két élet? *Miskolci Jogi Szemle*, 2013/2. szám, 5–22.

26 RUSZOLY József: Egy lappangó jegyzőkönyv nyomában i. m., uo.

27 Ezt támasztaná alá az is, ha e jegyzet marxizmusfelfogását összehasonlítanánk azzal, ami a kilenc évvel korábban, 1941-ben íródott *Szociális igazgatás*ban a szocializmusról és azon belül a marxizmusról olvasható. Akkor ugyanis ezen a területen tárgyyszerűsége és távolságtartásra törekedett.

az egykori „aktivista” művész szikszói szolgabíró lett – bármennyire is eljelentéktelenedett ez a járási tisztség az 1930-as évekre. Ugyanilyen kiélezetten képtelen helyzet az, amikor az eklektikus polgári világgéppel rendelkező egykori szolgabíró egyszer csak a leninizmus dogmáit kezdte el szajkózni. Ennek nem hiteltelensége volt feltűnő (gyors ideológiai váltások esetén a hitelesség hiánya mindig átüt az új dogmákat harsogók szaván), nem is a váltás gyorsasága (ti. hogy az 1941-es távolságtartó tárgyszerűség 1950-re „elkötelezett” dogmatizmussá vált), hanem a két álláspont távolsága. Pontosabban az, hogy az azok közötti hányódás személyes motívumaként csak egzisztenciális szempontokat tudunk feltételezni. A reményt ugyanis – ti. az abban való bizakodást, hogy az új hatalom valami pozitívat hoz a világba, mely minden régi bajt orvosol (gondoljunk ma bármit is az ilyen remények kimeneteléről) – Ruttkay esetében semmi sem valószínűsítette. Sem írások, sem képek.

JUBILEUM ALKALMÁBÓL ■ A MISKOLCI JOGI KAR
FENNÁLLÁSÁNAK 40 ÉV